

Diyabette Endotel Fonksiyon Bozuklukları

Doç. Dr. Serhan SAKARYA

Adnan Menderes Üniversitesi

Tıp Fakültesi

Enfeksiyon Hst. Ve Kl. Mik A.D.

ENDOTEL

Doku ile madde alış-verişi

Vasküler tonüs

Lökositlerin trafiğı

Trombosit trafiğı

Koagulasyon

Anjiyogenezis

Doku ile madde alışverişi

- Pasif geçirgenlik: Basınca bağlı olduğu için endotelin daha çok tipi önemlidir
  - Devamlı→birçok damar ve organ (özellikle MSS) → Düşük geçirgenlik
  - Pencereleli→ Endokrin organlar → yüksek geçirgenlik
  - Aralıklı→ Dalak ve Kemik iliği→ hücre geçirgenliği
- Aktif geçirgenlik: İnflamasyonda ortaya çıkan histamin, bradikinin ve lökositler ile etkileşim sonucu düzenlenir.

Vasküler tonun düzenlenmesi

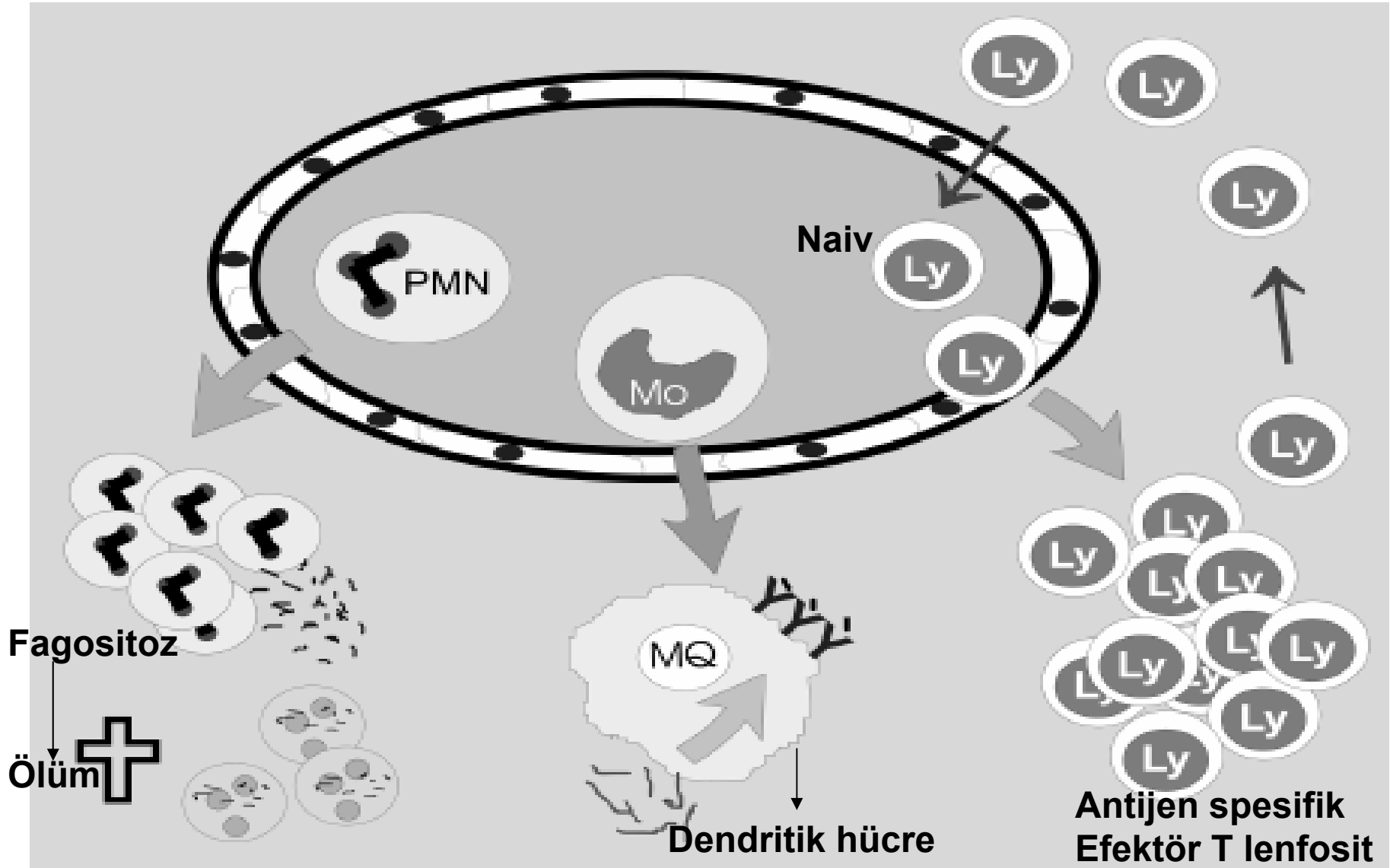
- Vazodilatasyon
  - Prostosiklin I 2
  - Nitrik oksit
  - Endotel derive hiperpolarize edici faktör,
  - C-tipi natriüretik faktör
- Vazokonstriksiyon
  - Endotelin-1
  - Anjiotensin II
  - Tromboksan A2
  - Reaktif oksijen türleri (direkt veya NO sentezini bozarak vazokonstriksiyona neden olurlar)

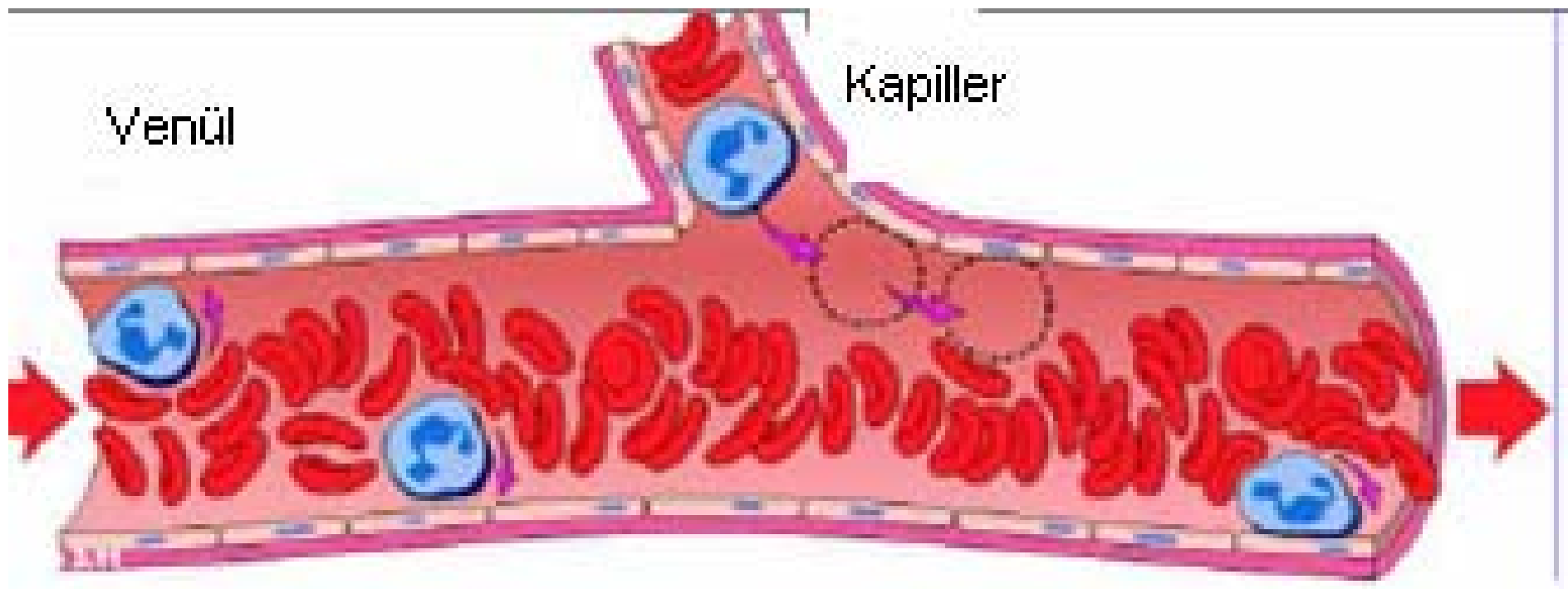
Vasküler tonüs bu medyatörler aracılığı ile bir denge halinde devam etmektedir.

Lökosit trafiđi

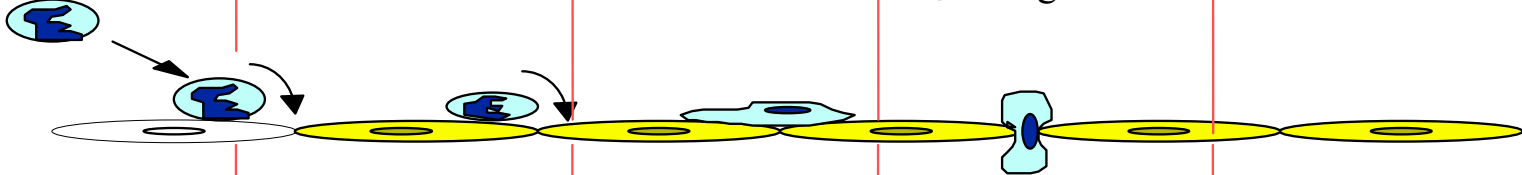
- Endotel, İmmün sistemin efektör hücreleri olan Granulosit, Monosit ve Lenfositlerin etkin bölgeye ulaşmasında düzenleyici role sahiptir.

Lökosit göçü

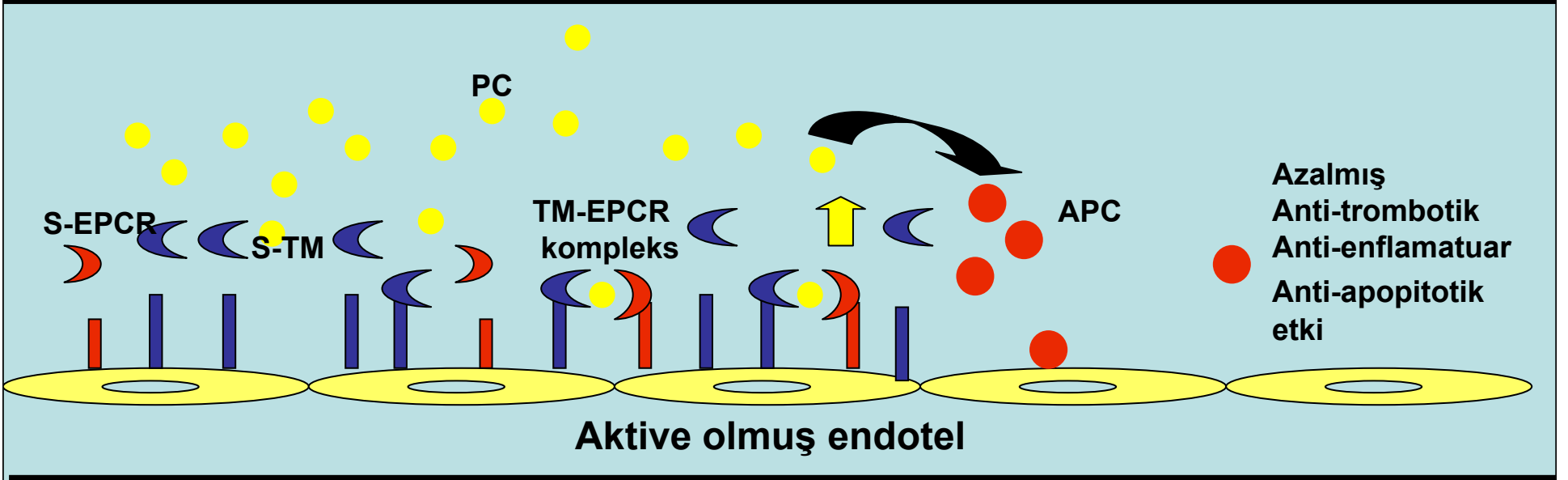
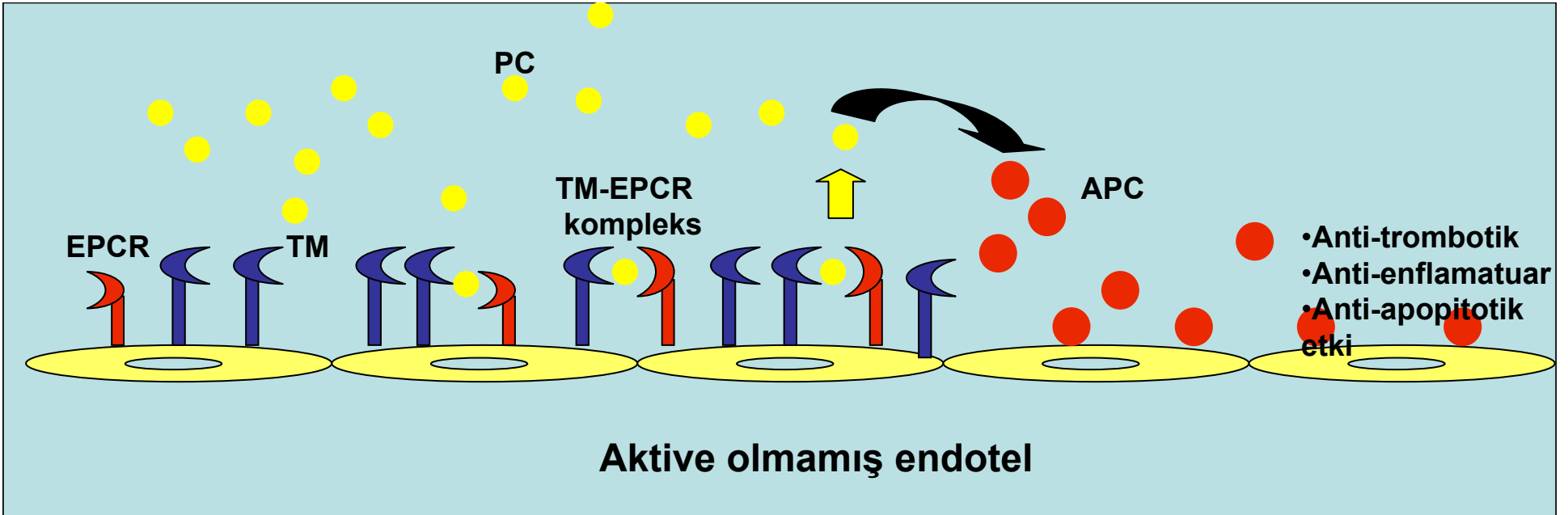
Nötrofil transendotelel migrasyonu

	Yuvarlanma	PMN Aktivasyonu	Adhezyon	TEM	Subendotelial Migrasyon
PMN	<ul style="list-style-type: none"> • SLe^x ve diğer sialiyelik, fucosialiyelik yapılar • L-selectin 	<ul style="list-style-type: none"> • Sitokin, Kemokin ve kemoatraktan reseptörleri 	<ul style="list-style-type: none"> • β_1 integrin • β_2 integrin • β_7 integrin • ICAM-3 	<ul style="list-style-type: none"> • PECAM-1 • IAP (CD47) • β_1 integrin • β_2 integrin • β_7 integrin 	<ul style="list-style-type: none"> • β_1 integrin • β_2 integrin • CD44
Endotel hücre	<ul style="list-style-type: none"> • P-selectin • E-selectin • L-selectin ligand. CD34 • MadCAM-1 	<ul style="list-style-type: none"> • Kemokinler (IL-8, MCP-1, MIP-1b) • PAF • E-selectin 	<ul style="list-style-type: none"> • ICAM-1 • ICAM-2 • VCAM-1 • MadCAM-1 	<ul style="list-style-type: none"> • PECAM-1 • IAP (CD47) • ICAM-1 • VCAM-1 	
Extravas. doku	<ul style="list-style-type: none"> • Histamine • Thrombin • Oksidant • LPS • Leukotrienler • Sitokinler • (IL-1, TNF-α) 	<ul style="list-style-type: none"> • Sitokinler (GM-CSF, IL-5) • Kemoatraktanlar (C5a, fMLP) • Kemokinler (IL-8, MCP-1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Sitokinler (TNF-α, IL-1, IFN-γ, IL-4) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kemokinler • Kemoatraktanlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstraselüler matrix elemanları • Kemokinler • Kemoatraktanlar

Endotel-Lökosit-Trombosit İlişkisi

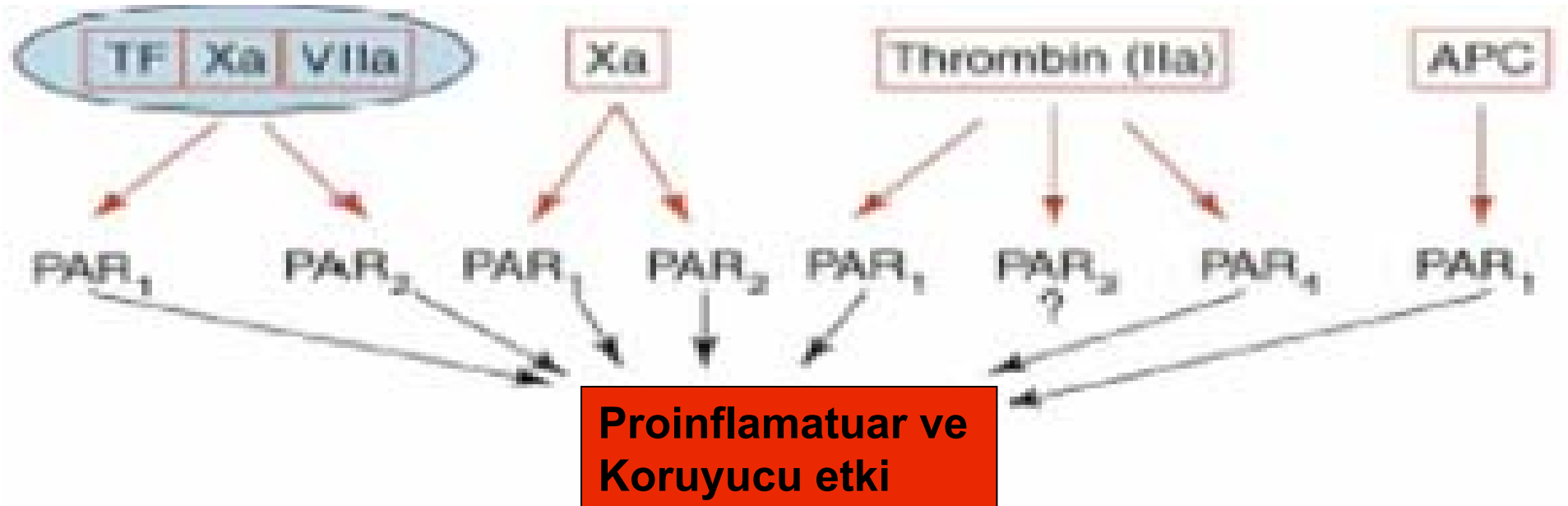
- Enflamasyon sonrası aktive olan endotelde lökosit adsheransı trombositler aracılığı ile de olmaktadır, trombositlerin endotel geçişi de lökosit aracılığı ile olabilmektedir.
- Trombin ile aktive olan trombositler endotele adhere olarak lökosit adheransını düzenlemektedir.
- Bu ilişkide P-selektin kritik rol oynamaktadır. Trombositlerin EH sıkı adheransını sağlarken, hem EH de hem de trombositlerde eksprese olan P-selektini lökositin her iki hücreye adheransını sağlamaktadır.

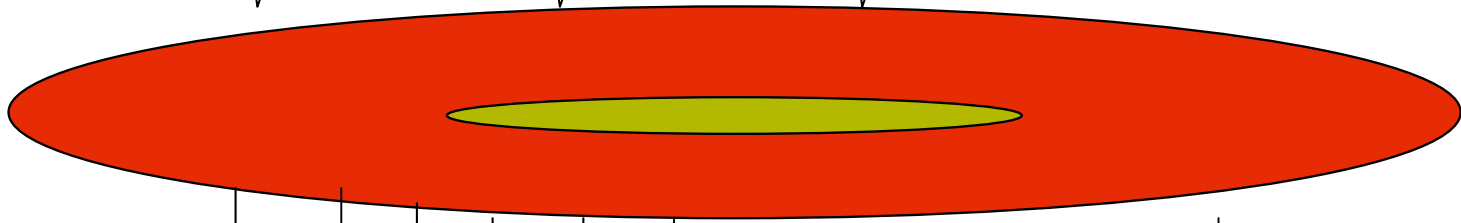
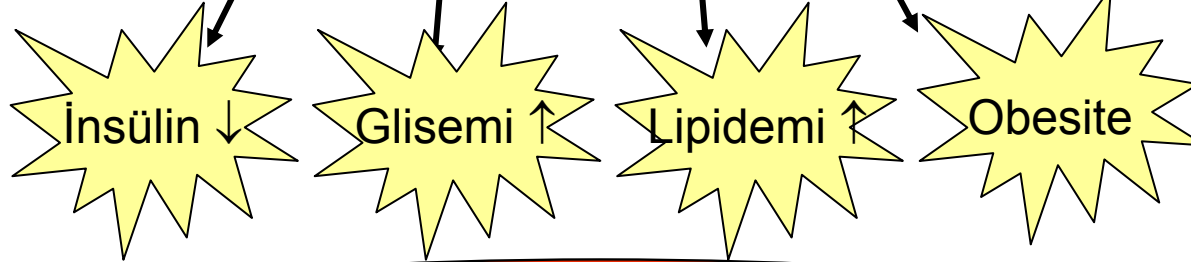
PC= Protein C
TM= Trombomodulin
APC= Aktive olmuş protein C

Protease- activated receptors (PARs)

- Birçok bölgedeki endotelde bulunan bu reseptör koagulasyon ve inflamasyonun düzenlenmesinde önemli rol oynamaktadır.
- Bunun dışında vasküler ton, permeabilite, EH proliferasyonu ve anjiogenezde etkilidir.

DİYABET

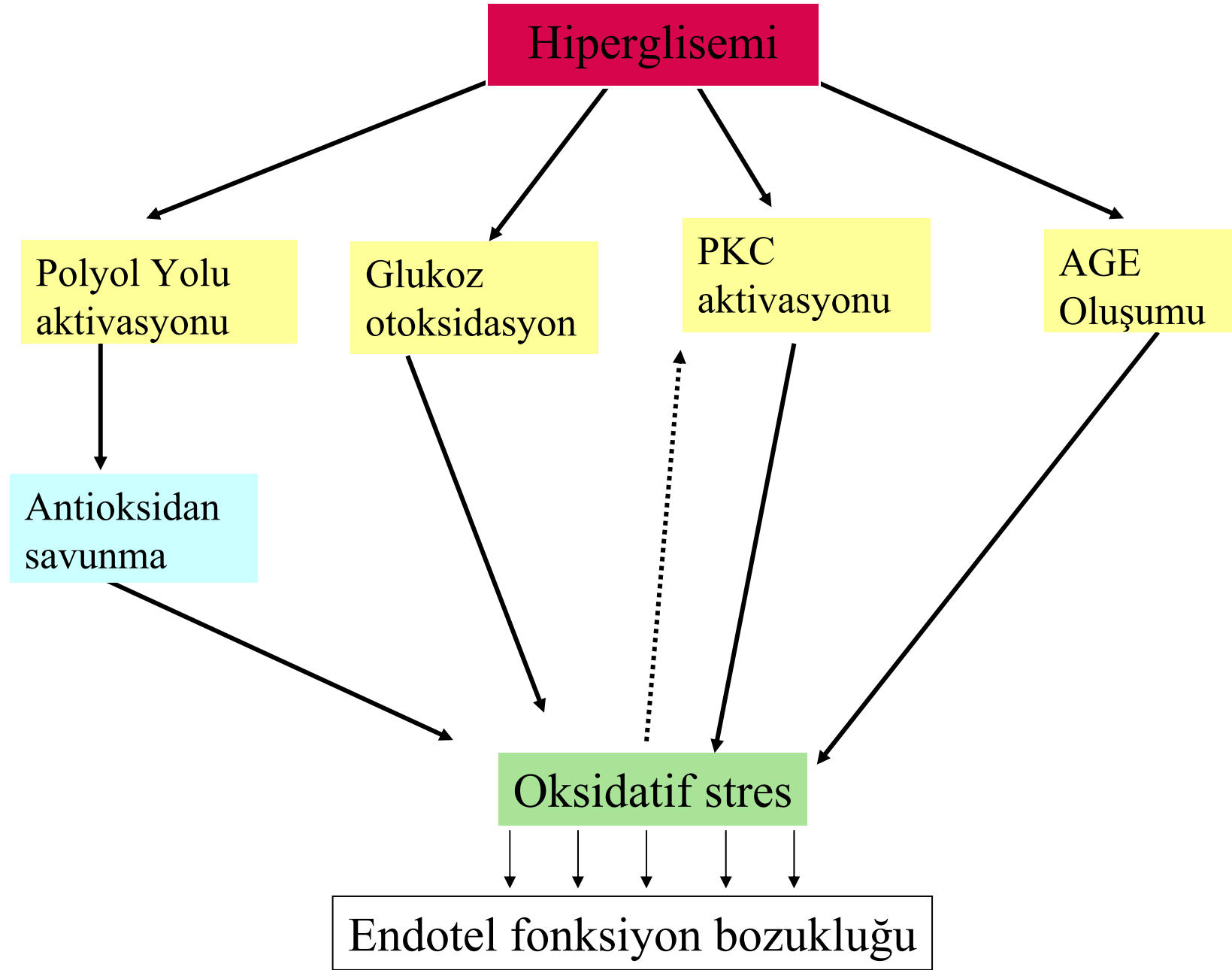
Endotel fonksiyon bozukluğu

Endotel Fonksiyon Bozukluğu

- Öncelikle vasküler tonüs ve fibrinolitik aktivitenin bozulmasıyla karakterize, endoteiyel perfüzyon bozukluğu ve enflamasyonun eşlik ettiği tablodur.

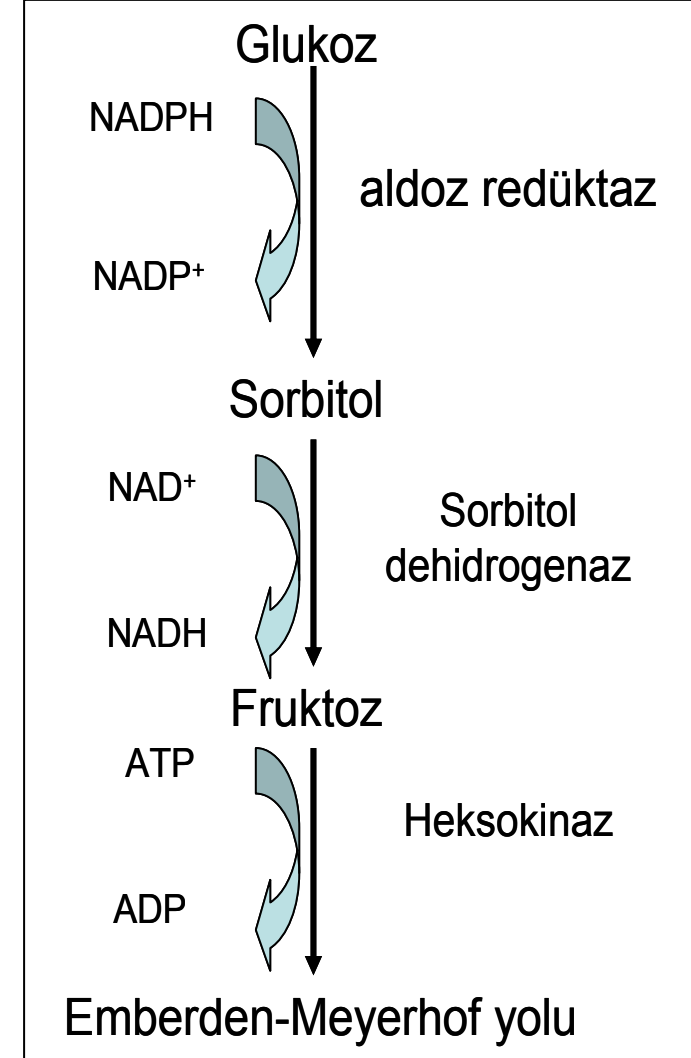
İnsulin

- NO ekspresyonunu uyarır
- E selektin
- ICAM-1
- Monosit kemoatraktan protein-1 (MCP-1) ekspresyonunu ↓
- ROS oluşumunu ↓

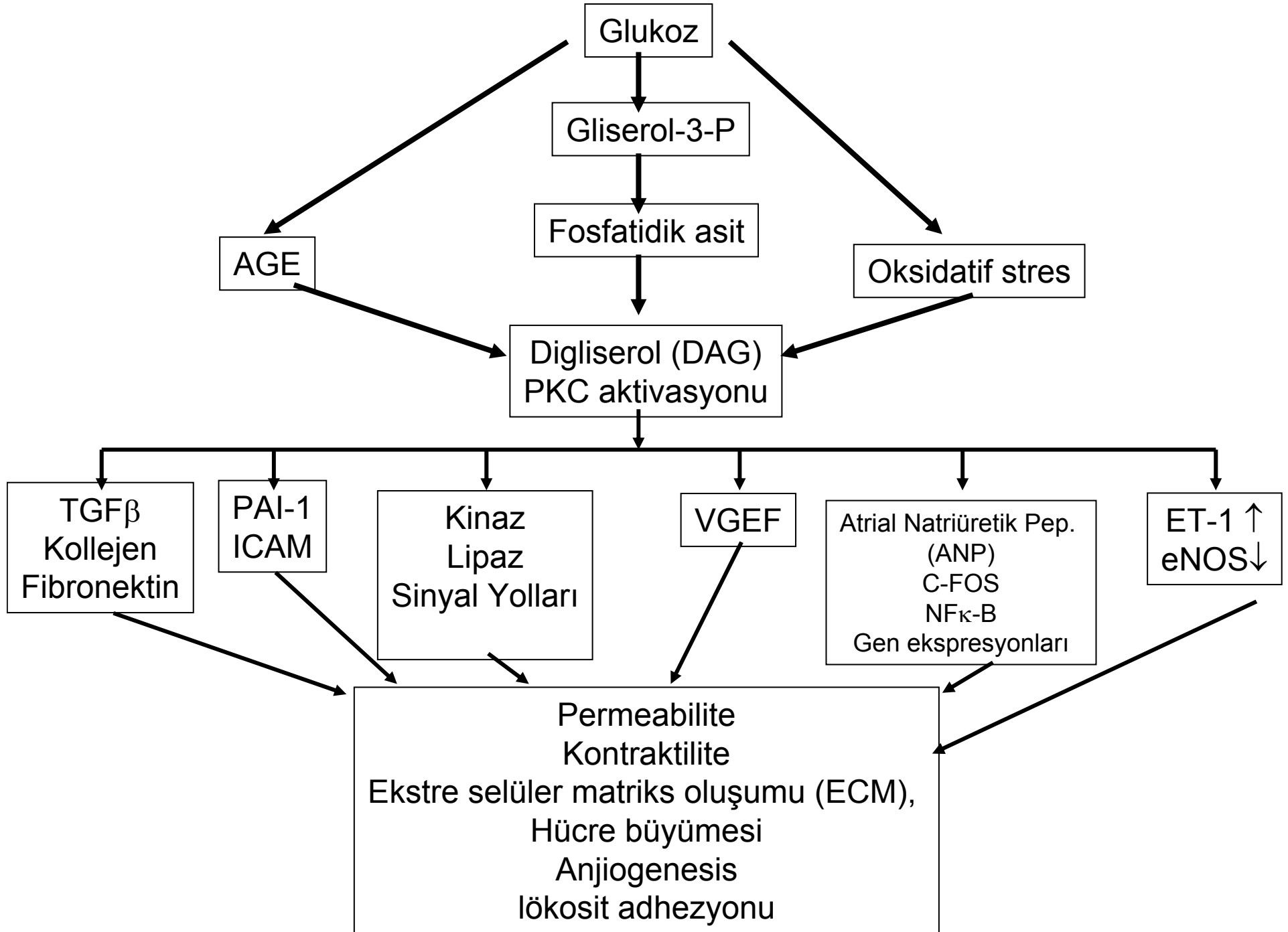

Polyol (aldose reductase) yolu

- Hücrenin kullanımdan arta kalan glukoz olduğunda devreye girer
- Diabetli hastalarda nefropati, nöropati, retina ve endotel fonksiyon bozukluğu patolojilerinde önemli rol oynar
- Sonuçta
  - Redoks reaksiyonu için kofaktör olan NADPH ve okside olmuş NAD⁺ ↓
    - Glutasyon,
    - NO (endotel fonksiyonu),
    - Myo-inositol (sinir doku)
    - Taurin sentezinde azalma
  - Hücre içinde artan sorbitol hücre dışından içeriye H₂O girişini ↑ = ozmotik stres
  - Sorbitol proteinlerdeki nitrojen üzerine etki (glikasyon) ile AGEs (advanced glycation end-products) lerin oluşumuna neden olmaktadır.

Advanced glycation end-products (AGEs)

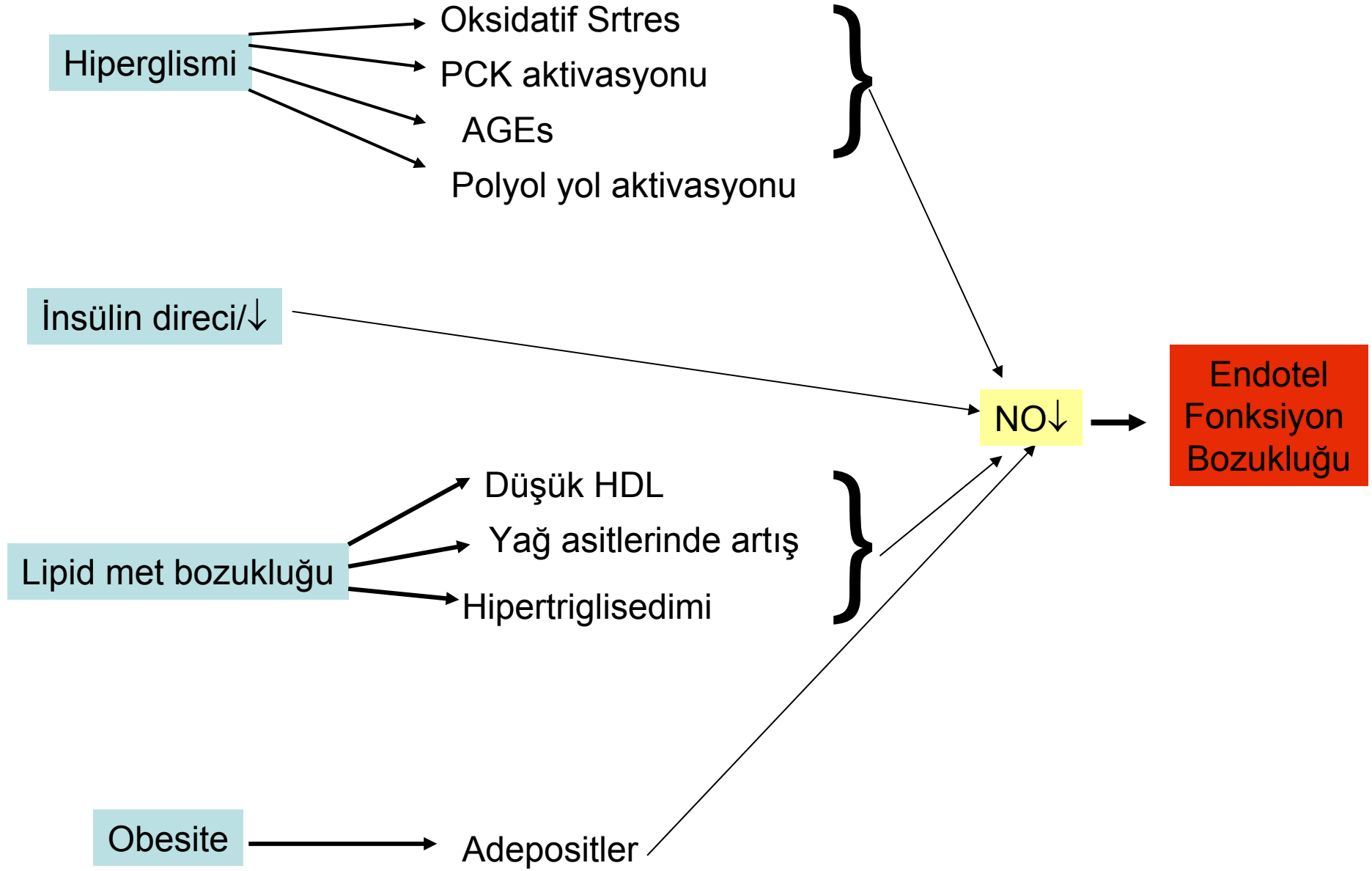
- Protein veya lipidlerin amino guruplarına enzimatik olmayan bir mekanizma ile glukozun bağlanması sonucu oluşurlar.
- Hiperglisemi durumlarında yoğun olarak ortaya çıkmaktadır.
- Etkileri;
  - Oksidatif stres ile ROS oluşturarak NO oluşumunu ↓
  - IL-6, VCAM-1 ve MCP-1 ekspresyonunu düzenleyerek vasküler inflamasyonu ↑

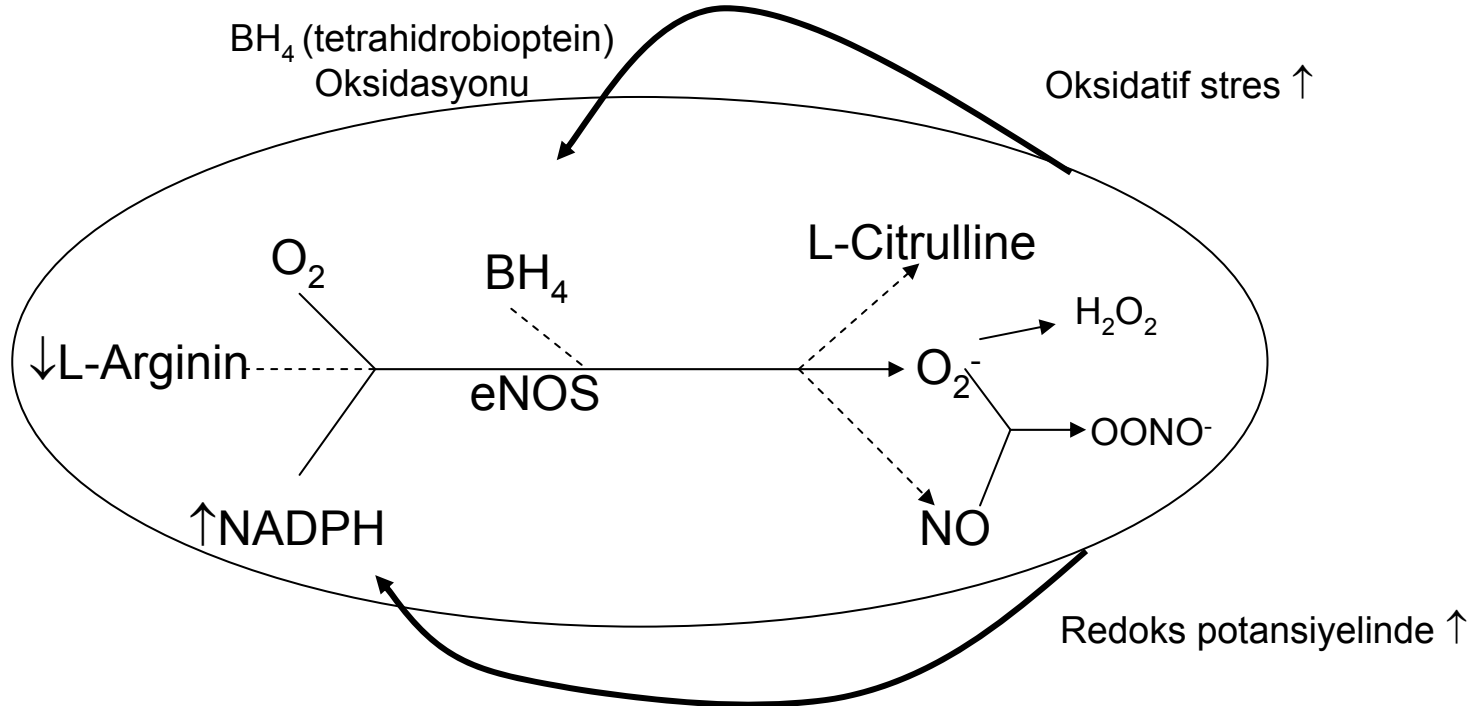
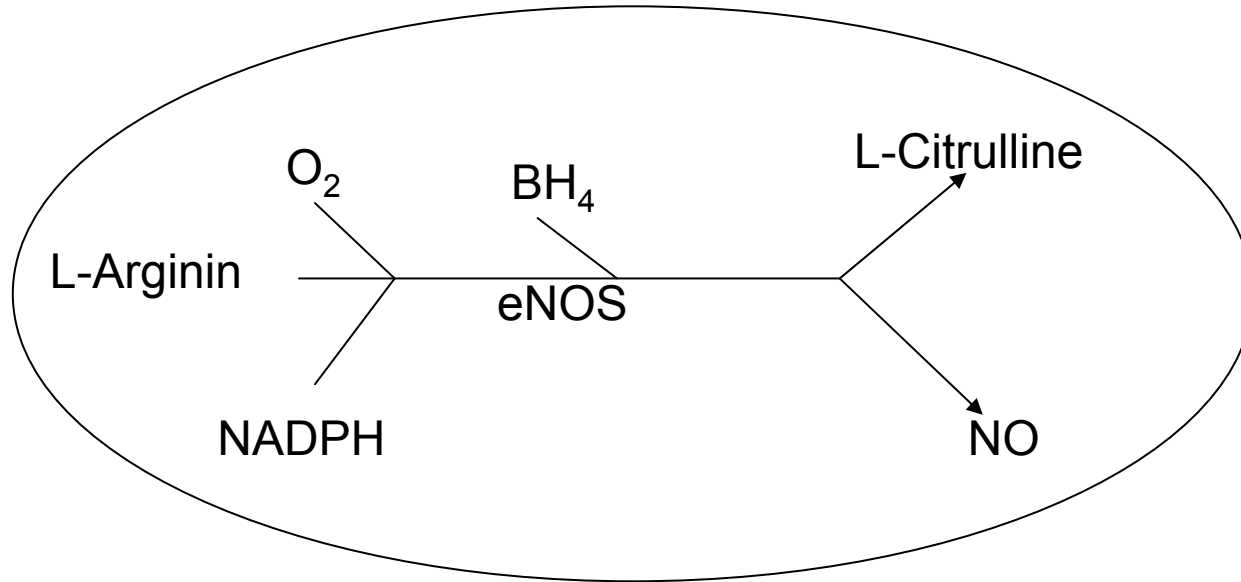
Lipdemi

- Bozulan yağ metabolizması sonucu yağ asitleri ↑
- Yağ asitleri
  - Sitozolik redoks potansiyeli (NADH ve gliserol -3- fosfat) ↑ → süperoksit radikallerini ve oksidatif stresi ↑ → endotel fonksiyon bozukluğu.

Obesite

- Obesite sonucu ortaya çıkan Adepositler;
- TNF- α , CRP, IL-6 ve PAI-1 salgılar
- TNF- α nın inüsülin direncine neden oldur
  - TNF- α İnüsülin Reseptöründe (IR) serin fosforilasyonunu indüklerken Tirozin fosforilasyonunu inhibe eder. Bu inhibisyon inüsülin cevabını ve NO sentezini bozar→ endotel fonksiyon bozukluğu
- PAI-1 fibrinolitik etkiyi engeller

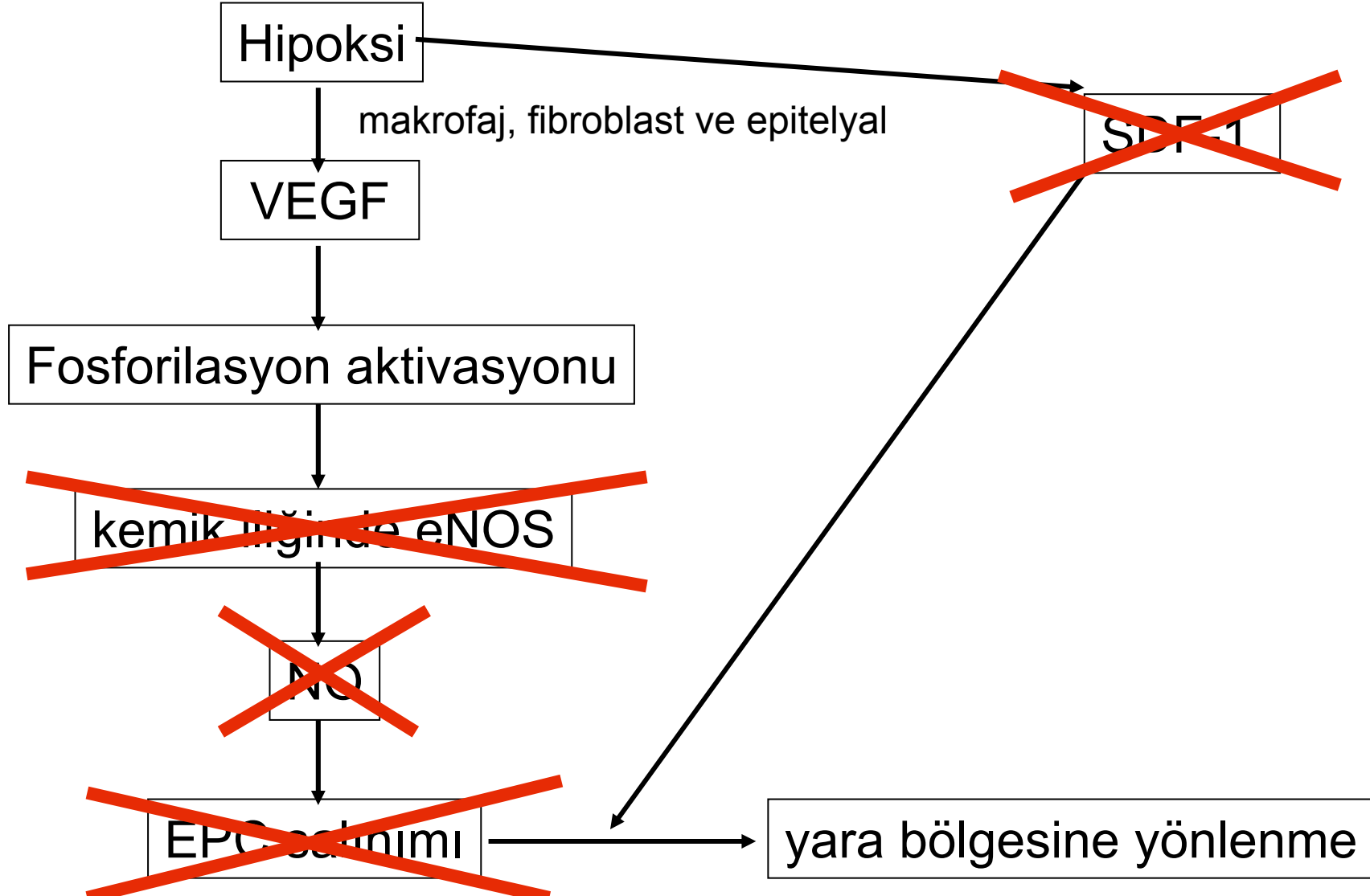

NO etkileri

- Vazodilatasyon
  - Kan akımını hızlandırır
  - Damar elastikiyetini arttırır
- Enflamasyonu azaltmak
  - NF κ -B nin aktivitesini azaltarak adhezyon moleküllerinin ekspresyonunu azaltır
  - MCP-1, IL-6, IL-8, MCSF gibi pro-inflamatuar medyatörlerin salınımını azaltır
- Trombozu önler
  - Trombosit adhezyon ve agregasyonunu önler

Vaskülogenezis

SONUÇ

- Diyabetli hastalarda bozulan endotel fonksiyonu, diyabetin ileri evrelerinde ciddi problemler oluşturabilen kardiyovasküler, renal ve enfeksiyöz komplikasyonlar için en önemli faktördür.
- Endotel fonksiyon bozukluklarının önlenmesi ve düzeltilmesi üzerine geliştirilecek stratejiler diabet hastalarının morbidite ve mortalite oranlarında ciddi düşüöşlere neden olacağını düşündürmektedir.